

беларуса пакрысе бяднела: зь яе выляталі несавецкія падзеі, імёны народных герояў, зь яе вылятала родная мова і нацыянальныя арыенціры. Спытайце ў беларуса, да прыкладу, якога вялікага паэта ён можа назваць без развагаў, і вы, у бальшыні выпадкаў, пачуеце імя чалавека з суседняй дзяржавы.

Адна зь першых гістарычных кніжак пра нашу гісторыю (для чытача 80-ых) называлася „*Памяць пра легенды*“. Аўтар, Кастусь Тарасаў, схаваўшыся за слова „*легенды*“, вярнуў *памяць*.

Кароткі пэрыяд вяртаньня *памяці* пасля развалу СССР напоўніў *памяць* іншым зьместам і пачаў патрабаваць прыпомніць ня толькі забытае супольнае, але й прыватнае: спазнаць свой радавод, вызначыць сваё месца ў гісторыі свайго народу і адсюль — у сёньняшняй рэальнасьці.

Нашая *памяць* цяпер — гэта ўжо іншая *памяць*, *памяць*, у якой жывуць Бітва пад Воршай і шляхецкая вольніца, БНР і Слуцкі збройны чын, Курапаты і Чарнобыль, змаганьне за нацыянальную школу і разагнаньня ўладамі дэманстрацыі.

Парадак

Ігар Бабкоў

У Беларусі *парадак* наводзілі пераважна чужынцы. Самі беларусы ўладкоўваліся і прыладжваліся, але марна. Як толькі яны вярталіся ў свой родны кут, да іх прыходзіў з захаду ці з усходу новы *парадак*. І ўсё даводзілася пачынаць нанова.

У выніку ў самім слове за стагодзьдзі назьбіралася столькі агрэсіі, гвалту, бязладзьдзя і беззаконья, што ніхто зь сёньняшніх дэмакратычных беларускіх палітыкаў не адважваецца яго ўжываць. Затое ўжываюць недэмакратычныя і небеларускія.

Зрэшты, словазлучэньне „*навесьці парадак*“ — каляніяльная калька з расейскага палітычнага мысьленьня. У Расеі ўжо тры стагодзьдзі „*парадак наводзяць*“ цары і рэвалюцыянэры, камуністычная намэнклятура і посткамуністычная алігархія. Сёньня за гэтую справу ўзяліся генэралы.

У Беларусі ў хаце „прыбіраюць“ і „прыбіраюцца“, дзяржаву „выбудоўваюць“, з праблемамі „даюць сабе рады“. Таму, як паказвае практыка, чым болей у Беларусі парадку, тым менш згоды і тым больш міліцыі.

Партызан

Міхась Скобла

Францускае слова *партызан* прыжылося ў беларускай мове, утварыўшы цэлы куст аднакаранёвікаў: *партызаніць*, *партызанскі*, *партызаншчына*...

Пасля другога сусьветнага вайны Беларусь у „дружнай сям’і рэспублік-сясьцёр“ назвалі „рэспублікай-*партызанкай*“.

Славуты купалаўскі верш-праклямацыя „*Партызаны, партызаны, беларускія сыны*...“ як бы нагадваў *савецкім партызанам пра партызанаў іншых*, напрыклад, пра „зеленадубаўцаў“, якія ў 20-х гадох змагаліся з бальшавікамі за адзіную непадзельную і незалежную Беларусь.

Пра савецкіх *партызанаў* напісанья цэлыя бібліятэкі ўхвальных мэмуа-